



Begeleid spel als middel

# Dieper graven in de tekst

## Close Reading wordt in de groepen 1/2 ingezet bij het werken met (prenten)boeken en verhalen om te werken aan tekstbegrip, ofwel begrijpend luisteren. Kinderen leren afleidingen maken binnen de tekst en de achterliggende boodschap van het verhaal te begrijpen.

TEKST MARJAN VAN DER MAAS, RUTH HEUVELMAN EN KARIN VERSLOOT BEELD TOM VAN LIMPT

**N**aast het begrijpen van teksten en het leggen van verbanden, leren kinderen om 'een plaatje te maken in hun hoofd' van hetgeen dat wordt voorgelezen: er ontstaat een mentaal denkbeeld (Van den Broek, 2009). Hoe kan begeleid spel binnen Close Reading bijdragen om te komen tot dieper tekstbegrip?

### Door het verhaal na te spelen, wordt de verhaallijn echt beleefd

Close Reading is een aanpak om de diepere laag van een rijke, complexe tekst te doorgronden. Door middel van herhaald lezen, binnen een aantal sessies, duiken kinderen steeds dieper een verhaal in; van algemeen tekstbegrip, naar aandacht voor details en tekststructuur, tot ten slotte het reflecteren op de tekst. De leerkracht ondersteunt de kinderen hierbij, zodat ze ervaren dat er verschillende lagen in een verhaal zitten. Als de leerkracht in de sessies gebruikmaakt van passende spelsituaties bij het verhaal, begrijpen jonge kinderen de boodschap beter. Indien je wilt dat jonge kinderen het verhaal echt gaan begrijpen, de diepere betekenis ervan gaan doorgronden, is het van belang dat ze het verhaal lijfelijk kunnen ervaren. Van het mentale denkbeeld naar een visueel en tastbaar, concreet beeld. De weg naar abstracte concepten van woorden begint voor jonge kinderen bij concrete representaties (kookgerei, groente, fruit), dan komen visuele representaties (afbeeldingen van de voorwerpen) en tot slot kunnen ze abstracte representaties aan (het geschreven woord of tekst

zonder beeld). Dit noemen we concreteness fading (concreetheid afbouwen) (Kirschner, 2020). Het uitspelen van een verhaal van een (prenten)boek helpt kinderen om deze stappen, van concreet naar visueel naar abstract, te doorlopen en zo te komen tot dieper tekstbegrip, het leggen van verbanden en het maken van afleidingen.

### Werken aan taalkansen met spelscripts

Wanneer leerlingen een verhaal gaan uitspelen, houdt dit in dat zij de rollen en rolgebonden handelingen, die voorkomen in het (prenten)boek, zelf gaan beleven en beter kunnen doorgronden. Hoe minder taal kinderen tot hun beschikking hebben, hoe meer zij ondersteund moeten worden in het spel. Belangrijk hierbij is het voorspelen — naspelen om de taal van het boek te leren spreken. Als leerkracht kan je door het samen ontwikkelen van spelscripts het rollenspel en het taalniveau tot een hoger niveau stimuleren (Raijmakers, 2014). Niet altijd komen jonge kinderen zelf tot spel of hebben ze de vaardigheden om het spel complexer te maken en daarmee hun taal- en denkniveau te verhogen. Zo wordt bijvoorbeeld niet elk kind thuis betrokken bij (de verschillende rollen van) dagelijkse situaties. Door te werken met een spelscript, krijgt het spel een impuls, helpt het kinderen om hun aandacht langer vast te houden en verhoogt het hun betrokkenheid. Het biedt daarnaast taalzwakkere kleuters en kleuters die niet tot spel komen een houvast (Leraar24, 2021; Van Tuijl & Zijlstra, 2022). En het creëert ook de mogelijkheid om ►►

► nieuwe woorden in te brengen. Door binnen het spel te werken aan woordenschat en onbekende woorden uit te leggen en deze te introduceren binnen het spel, leren kinderen deze woorden te gebruiken binnen de betekenisvolle context.

### Hoe ontwerp je een spelscript?

Een spelscript ontwikkelt zich het beste in de kring. Doorloop daarvoor deze stappen:

1. Als je begint met de themaverkenning, breng dan kennis aan of verrijk de kennis van de leerlingen over het onderwerp.
2. Bespreek wat je kunt spelen in de themahoek. Stel dat je bezig bent met het thema 'Wij gaan (uit)eten', en je gaat samen met de leerlingen een restauranthoek maken, bespreek dan de belangrijke woorden, rollen en handelingen met de kinderen:
  - Wat heb je nodig in een restaurant?
  - Wat gebeurt er in een restaurant?
  - Wie werken er in een restaurant?
3. Stel samen met de kinderen een verhaal op. Waar begint het spel, wat gebeurt er dan en wat daarna? En hoe eindigt het?
4. Teken tijdens het ontwerp de verschillende scènes van het verhaal en ondersteun deze met een korte zin. Je kunt ook de platen uit een boek gebruiken of foto's opzoeken die erbij passen. Hang het spelscript duidelijk zichtbaar op in de hoek (Leraar24, 2021).



Het boek *De kok*

### Een spelscript in de praktijk

De themahoek voor de komende periode kent het thema 'Het restaurant'. Om de kinderen bij het spel in de themahoek te betrekken, wordt

de rol van de kok verder onderzocht door het informatieve boek *De kok* van Liesbeth Slegers voor te lezen. Hieronder zie je de opbouw van de Close Reading-lessenserie (Mijs et al., 2021).

#### Sessie 1

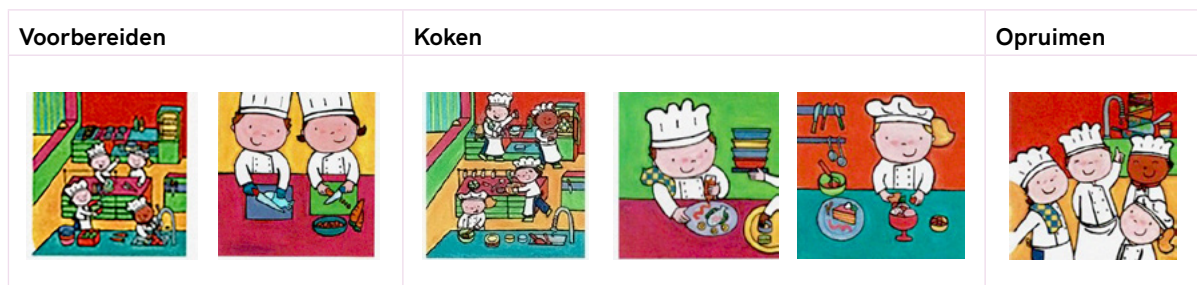
Lesdoel: ik weet wat een kok allemaal doet op een dag.

1. Lees het boek voor aan de kinderen.
2. Start met oriënteren over spelideeën rondom het boek.
3. Stel samen met de kinderen het globale verhaal samen (begin-midden-eind of verhaallijn). Dit is de eerste aanzet tot het spelscript. Het spelscript maak je met afbeeldingen uit het boek. Bij *De kok* gaat het begin van het verhaal over 'voorbereiden', het midden over 'koken' en het einde over het 'opruimen'.

Het spelscript kan in de themahoek 'Het restaurant' opgehangen worden. Observeer tijdens het spel wat de kinderen al spelen in de themahoek bij het begin, midden en eind, en het voorgelezen boek. Het spel is uit te breiden door de verbinding te maken met een tweede hoek: boodschappen doen voor het restaurant in de winkelhoek of recepten schrijven in de lees-schrijfhoeken integreren in het spel.

#### Sessie 2

Lesdoel: ik weet wat de kok doet als hij voorbereidt, als er gasten zijn en als hij klaar is met koken.



Figuur 1 - Verhaallijn van het boek *De kok* (begin, midden, eind)



Figuur 2 – Splits sessie 2 op in meerdere momenten (voorbereiden, koken als er gasten zijn, opruimen na het koken)

Observeer als leerkracht welke rollen en handelingen je al terug ziet komen tijdens het spel in de hoek. Bekijk dit per onderdeel en breidt dit samen met de leerlingen verder uit. Bespreek welke rollen en rolgebonden handelingen er passen bij het voorbereiden, koken en opruimen. Zorg voor materialen, benodigdheden; denk aan groenten, een mes, keukengerei en een schort die de kok nodig heeft. Sessie 2 kun je opsplitsen in meerdere momenten, dus eerst het voorbereiden uitgebreid bespreken en inoefenen in het spel in de hoeken, dan koken en daarna opruimen. Het spelscript wordt dan per onderdeel gedetailleerder. De gedetailleerde plaatjes worden er per onderdeel onder geplakt. De rol van de leerkracht is observeren of de rolgebonden handelingen intenser en langdurig zijn. Welke nieuwe woorden worden betekenisvol gebruikt? Als leerkracht stuur je steeds weer op tekstinhoud door tekstgerichte vragen te stellen, zoals: wat doet de kok tijdens de voorbereidingen?

4. Model een nieuwe rol, bijvoorbeeld de gast in de (grote) kring en koppel hier nieuwe woorden aan (ik-fase GRRIM).
5. Oefen het samen in met de kinderen (wij-fase GRRIM).
6. Laat de kinderen dit in tweetallen of groepjes oefenen (jullie-fase GRRIM).
7. Je ziet dit spel terugkomen als kinderen zelf spelen (jij-fase GRRIM).

### Sessie 3

Lesdoel: ik weet wat ik wel en niet leuk vind aan het werk van de kok.

**8. Afleidingen maken (spel verder spelen).** Laat de kinderen in tweetallen uitspelen wat ze leuk vinden aan het werk van de kok. Door te spelen, zullen ze dit meer gaan ervaren. Bespreek dit vervolgens in de grote kring en maak dit voor de kinderen zichtbaar, bijvoorbeeld in een woordwolk. Laat ze daarna, of op een ander kringmoment, uitspelen wat ze niet leuk vinden aan het werk van de kok.

### Ervaring en reflectie

Door middel van deze drie sessies, en met behulp van spel en ondersteuning van de leerkracht, hebben de kinderen de verschillende lagen van het boek zelf ervaren. Ze kunnen nu vertellen wat een kok doet, en weten wat er bij elke fase van het werk komt kijken, om uiteindelijk te kunnen reflecteren op wat zij van het werk van de kok vinden.



De literatuurlijst is te vinden op:  
[www.hjk-online.nl/artikelen](http://www.hjk-online.nl/artikelen)

**Marjan van der Maas**  
 is senior onderwijsadviseur  
 en specialist Jonge kind  
 bij Expertis Onderwijs-  
 adviseurs

**Ruth Heuvelman**  
 is senior onderwijsadviseur  
 en specialist Jonge kind  
 bij Expertis Onderwijs-  
 adviseurs

**Karin Versloot**  
 is onderwijsadviseur taal/  
 lezen en didactisch  
 handelen bij Expertis  
 Onderwijsadviseurs

# HJK bestaat 50 jaar!

Wij vieren feest, vier je met ons mee?



**Nog geen abonnement op HJK?**

**Ontvang 10 x HJK en lees onbeperkt online voor slechts € 79,95 per jaar.**

**En krijg nu het speciale 'Feest'-prentenboekenpakket cadeau!**

**Hierin zitten de volgende boeken:**

- *Feest voor iedereen* van Francesca Pirrone (uitgever: Clavis Kinderboeken)
- *Alles is reden voor een feestje* van Monique Berndes (uitgever: De Vier Windstreken)
- *Nog 100 nachtjes slapen* van Milja Praagman (uitgever: Leopold)
- *Maximiliaan Modderman geeft een feestje* van Joukje Akveld (uitgever: Lannoo)